

**IZJAVA KAROLINE ZIJADE,
SPECIJALNE PREDSTAVNICE GENERALNOG SEKRETARA
I ŠEFICE UNMIKA
DEBATA SAVETA BEZBEDNOSTI O UNMIKU**

Njujork

27. APRIL 2023.

Gospodine predsedniče, vaše ekscelencije,

Čast mi je da obavestim Savet o poslednjim dešavanjima na Kosovu, koji u periodu o kojem izveštavamo uključuju ozbiljne izazove, kao i važan kolektivni napor da odnosi na relaciji Beograd-Priština krenu u smeru veće stabilnosti i normalizacije.

Biće potrebni napori obeju strana kako bi se ostvario potencijal da se u odnose unese pozitivna promena, s obzirom na prethodne cikluse tenzija, provokacija i nezadovoljstva, kojih je bilo tokom većeg dela 2022. godine, i koji su se nažalost nastavili, u nekim aspektima, i tokom prethodnih dana. Redovni prekidi efektivnog, pravovremenog i preventivnog delovanja veoma su dobro dokumentovani u izveštaju Generalnog sekretara. Bez pojačane posvećenosti mehanizmu za obnavljanje pregovora, na Kosovu bi moglo doći do još većeg pada poverenja, sa direktnim posledicama za regionalnu stabilnost. Zato bi trebalo da neprestana usmerenost na principe i deklaracije, zajednički potvrđene 27. februara u Briselu i dodatno razrađene 18. marta u Ohridu, ide u korak sa hrabrim liderskim delovanjem, i odnosnih strana i onih koji se o pregovorima staraju i podržavaju ih.

Obe strane su se konkretno obavezale na primenu novog “*Sporazuma o putu ka normalizaciji između Kosova i Srbije*”. Pored toga, neki koraci mogu se odmah preduzeti da se pokaže dobra volja na terenu. Za postizanje stvarnog napretka potrebna je ponovna izgradnja poverenja među onima koji su postali sumnjičavi o namerama i jedne i druge strane.

Trebalo bi da lideri preduzmu odgovorne korake kako bi smanjili verovatnoću daljih zastoja u rešavanju pitanja zbog kojih je u proteklim mesecima poverenje javnosti opalo. Među njima su i pitanja koja su ubrzano dovela do masovnog povlačenja Srba iz kosovskih institucija u novembru, kao i ona koja i dalje izazivaju polarizaciju javnog mnjenja, a vezana su za lokalne izbore održane prošle nedelje. Trebalo bi preduzeti korake kojima će se pokazati da su policijski i pravosudni organi u potpunosti zaštićeni od uticaja političkih agendi i političkog uplitanja. Potrebno je jasno i konstantno obaveštavanje javnosti o pitanjima koja utiču na njihovu egzistenciju i ljudska prava – kao što su pitanja eksproprijacije imovine i mogućnosti oslanjanja na nepristrasne institucije pravosuđa. Neophodno ih je u to uveriti, i tako ukloniti osećaj nepoverenja i neizvesnosti među običnim građanima sa obe strane reke Ibar. Trebalo bi izbegavati optužujuću retoriku, a strahove ukloniti konkretnim razlozima za poverenje i optimizam.

Gospodine predsedniče,

Vanredni izbori, održani 23. aprila, protekli su mirno. Međutim, moraju se razmotriti pitanja zastupljenosti u okviru šireg političkog procesa koji se sada odvija. Izabrani lideri, policijske snage i sve ostale službe na opštinskom nivou treba da zaista odražavaju i ispunjavaju interese svojih lokalnih birača.

Zajednička Deklaracija o nestalim licima, čije se potvrđivanje očekuje 2. maja, uz posredovanje EU, ima potencijal da omogući nastavak pune saradnje Prištine i Beograda o pitanju nestalih lica u okviru postojeće radne grupe kojom predsedava MKCK. Ovim bi se porodicama na obe strane pružila šansa da dobiju odgovore o sudbini svojih najbližih. Isto tako, predstavljanje Nacrta statuta Asocijacije/Zajednice većinski srpskih opština od strane Upravljačkog tima trebalo bi da dovede do njegovog hitnog i detaljnog razmatranja u dobroj veri. Iscrtavanje puta za punu implementaciju predstavlja minimalnu polaznu tačku koju lideri duguju javnosti na njihovom narednom sastanku na visokom nivou. Zajednički nadzorni odbor će, neizostavno, morati da se pokaže efikasnim u svom radu, i energičan u nadgledanju koraka koje preduzimaju obe strane.

Gospodine predsedniče,

Želim da Vam skrenem pažnju na činjenicu da se ovo zasedanje Saveta održava u vreme obeležavanja značajnih godišnjica, koje su važne za sagledavanje nedavnih dešavanja. Među njima su 20-godišnjica Soluskog samita iz 2003., na kojem je EU izrazila svoju nedvosmislenu podršku evropskoj perspektivi Zapadnog Balkana. Takođe je uveliko poznato da se ovog meseca obeležava 10 godina od potpisivanja u Briselu “Prvog sporazuma o načelima normalizacije odnosa”.

U godinama između ova dva događaja, kako je već opisano u brojnim izveštajima podnetim ovom Savetu, nedoslednosti u posvećenosti i delima – i lokalnih i međunarodnih činilaca – redovno su sputavale napredak u unapređivanju normalizacije odnosa. U drugoj polovini 2022, akcije i reakcije odvuče su Prištinu i Beograd još dalje od pravca koji je prethodno dogovoren u okviru dijaloga pod okriljem EU, i još više ih, zabrinjavajuće blizu, dovela do

ivice fizičke konfrontacije. Odgovorni lideri bi morali sada da rade na promeni pravca ovih tokova.

Tokom mojih susreta sa širokom lepezom sagovornika – iz opštinskih, verskih i poslovnih organizacija i organizacija civilnog društva – najčešće sam nailazila na osećaj frustriranosti i zabrinutosti zbog neizvesne budućnosti. Međutim, podjednako sam mogla da vidim i motivisanost i volju za rad na stvaranju bolje stvarnosti . To je nešto što izuzetno cenimo u našem radu sa ljudima koji streme pozitivnim i vidljivim promenama.

Gospodine predsedniče,

Susedi iz celog regiona, oni koji su već članice Evropske unije i oni koje teže pridruživanju, takođe prate dešavanja. Trgovina i investicije jednostavno će zaobići one oblasti u kojima nisu postignuti normalizovani odnosi, ili gde tenzije ugrožavaju osnovnu institucionalnu stabilnost. Lideri iz regiona izrazili su svoju podršku procesu koji sada preduzimaju obe strane kako bi napredovale na putu ka normalizaciji. Mnogi su bili suočeni sa svojim izazovima iz prošlosti i prevazišli su ih na putu ka postizanju stabilnosti, pomirenja i napretka. To su postigli rešavanjem teških problema kreativnošću i sa osećajem dugoročnije političke odgovornosti.

U regionu se mogućnosti za smanjenje prepreka privrednom razvoju i saradnji koriste kroz promovisanje važnih inicijativa koje se mogu, i koje bi trebalo, ubrzati, između ostalog i napredovanjem ka normalizaciji.

Gospodine predsedniče,

U prilog ovom procesu, UNMIK će nastaviti da ulaže sve napore kako bi pomogao i liderima i njihovim biračima da iskoriste pogodnosti poboljšane komunikacije i razumevanja zajedničkih problema – i da primene rešenja. Ovde bih podsetila na još jednu godišnjicu. Ove godine obeležava se i petogodišnjica rada u okviru agende UNMIK-a za izgradnju poverenja. Ovaj program aktivnosti pruža podršku onima na terenu koji iskreno rade na promovisanju poverenja među zajednicama, njihovoj otpornosti i samopouzdanju. Reč je o dugoročnom ulaganju u one koji mogu da preoblikuju odnose na svim nivoima na pozitivan način.

Naš fokus je na osnaživanju zajednica kako bi napredovale u okruženjima u kojima se politička retorika i predrasude koje dovode do etničkih podela prevazilaze. Izgradnja poverenja može neposredno da pomogne da se osvetli put ka političkoj normalizaciji. Političkim sporazumima je potrebno takvo tlo na kojem će rasti. Istovremeno, ovakvi pristupi utvrđuju istinski put ka održivijoj, mirnijoj i, posledično, prosperitetnoj budućnosti.

Navešću samo nekoliko načina na koje Misija osnažuje pobornike izgradnje poverenja kako bi prevazišli podele nastale zbog pogrešne komunikacije i čestih političkih uvreda. Tu spada podrška jezičkim pravima i učenju jezika, gde je onlajn platforma za učenje albanskog i srpskog jezika, čiji pokrovitelj je UNMIK, dostigla više od 70.000 korisnika. Takođe pomažemo porodicama nestalih lica posredstvom Resursnog centra za nestala lica. Promovišemo – i nastavićemo da promovišemo – osnaživanje omladinskih lidera i liderki kroz obezbeđivanje konkretnih platformi za njihovo angažovanje na svim nivoima donošenja odluka. Pomažemo da se obezbedi jednak pristup pravdi kroz poboljšanu infrastrukturu sudnica, besplatnu pravnu pomoć i usluge pravnog tumačenja.

Sledećeg meseca, organizovaćemo inauguraciju Centra za dijalog zajednica, koji su osmislili i kojim rukovode lokalni pobornici izgradnje poverenja. Nastavljamo da jačamo kohezivan, međusektorski rad sa agencijama UN-a, i sa svim našim međunarodnim partnerima. Zajedno, postepeno povećavamo broj pristalica političkog kompromisa – uprkos svim izazovima – istovremeno ukazujući na pozitivne efekte koje ovaj put nudi u stvarnom životu ljudi.

Gospodine predsedniče,

Trebalo bi da bude težnja svih nas da udruženi međunarodni naponi sada ucertaju realan put ka normalizaciji. Prepreke ovom procesu mogu da poprime oblik pozerstva ili nedovoljne političke volje da se otvori prostor za odobravanje od strane javnosti. Implementacija će se zasigurno suočiti s mnogim zamkama i ona zahteva strpljenje. Međutim, nijedna od tih zamki ne može se meriti sa dobitkom koji se može postići za narod kroz istrajnost i ostvarenje rezultata.

UNMIK će ostati posvećen pružanju podrške postignutom napretku na svim nivoima, što je jedan od najvažnijih delova našeg mandata. Učinićemo to u očekivanju da će odluke koje donose politički lideri, i ispunjavanje njihovih dužnosti i obaveza, dovesti do većih mogućnosti za generaciju koja zaslužuje više.

Kako bi odigrala svoju ulogu, Misija će nastaviti da se oslanja na podršku ovog Saveta, u zajedničkom radu sa našim partnerima, unutar celokupnog spektra sistema Ujedinjenih nacija i šire.

Hvala vam na ovoj podršci i promovisanju rešenja koja su u interesu nove generacije na Kosovu i u regionu.

Hvala